

En aquest article s'estudiarà, utilitzant bàsicament documentació notarial, la personalitat d'alguns dignataris catalans que formaren part dels consells de govern de la monarquia hispànica durant l'Edat Moderna. No és una recerca completa, perquè no analitza de manera sistemàtica, per exemple, els regents catalans del Consell d'Aragó, estudiats per Ion Arrieta,¹ però és el fruit d'una atenció continuada per la presència catalana en els organismes de l'administració central de l'Estat.

Homes d'hisenda al segle XVII

1. Gaspar de Pons, conseller d'Hisenda

El 1602, va ser nomenat conseller d'Hisenda un Gaspar Pons que pot ser identificat com a català. Els Pons eren senyors de Ribelles (a la Noguera) i de Montsonís: Gaspar de Ponts [sic] de Ribelles apareix citat al *Dietari de la Generalitat* i Joan de Ponts de Ribelles, donzell d'Urgell, va ser oïdor de comptes del General.² A l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, es conserven tres capitulacions matrimonials de Gaspar de Pons de Montsonís, així com el seu testament.³ La seva segona dona era Caterina d'Areny, vídua d'Alonso de Perves, de la noblesa del Pallars. «Monsenyor Gaspar de Pons, fill del senyor de Ribelles», és citat a les memòries de

1. Ion ARRIETA ALBERDI, *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón*, Zaragoza, 1994.

2. Sobre la família Pons, de Ribelles, vegeu l'obra de Francisco Javier MORALES ROCA, *Próceres habilitados en Cortes del Principado de Catalunya, (1599-1713)*, Madrid, 1983, v. II, p. 42-43. *Dietari de la Generalitat*, Barcelona, 1994, v. II, *passim*.

3. Les capitulacions matrimonials amb Caterina d'Areny, vídua d'Alonso de Perves: AHPB, Francesc PEDRALBES, *Plec de capitulacions matrimonials*, 45. El testament de Gaspar de Pons i de Montsonís, fill de Gaspar de Pons, donzell i senyor de Montsonís: AHPB, Miquel CELLERS (menor), *Segon llibre de testaments*, f. 23.

Perot de Vilanova, que va enllaçar amb els Perves.⁴ Els Vilanova de Perves van ocupar el càrrec de lloctinent del Mestre Racional de Catalunya, és a dir, un càrrec de l'administració de finances.

Gaspar de Pons va ser un dels experts en finances durant els darrers anys del regnat de Felip II. Va escriure uns comentaris, glosses i advertències al llibre IX de la *Nueva Recopilación* de lleis de Castella: se'n conserven còpies manuscrites a la Biblioteca Nacional de Madrid. Al principi del segle XIX, les va publicar el jurista Joan Sempere Guerinós en el primer volum de la seva «Biblioteca económica»; també a Sempere devem la indicació que Pons era «catalán y del consejo de hacienda». Així mateix consta que, el 1596, Pons formava part d'una de les clàssiques «Juntas de medios» de l'administració financera espanyola.⁵

2. El marquès de Tamarit

El reusenc Francesc de Montserrat i Vives va ser un dels principals financers de l'administració reial a Catalunya després de la Guerra dels Segadors. Estem ben informats de les seves activitats gràcies a les recerques de Salvador Rovira, en bona part fetes sobre documentació notarial. Jordi Vidal Pla el cita entre els exiliats d'aquell conflicte, amb títol de castellà de Cambrils. Després del 1652, el trobem com a arrendatari de diversos impostos reials, eclesiàstics i de la Generalitat (*cruzada*, bolla) i com a subministrador de provisions de l'exèrcit, del qual era proveïdor general el 1674. També va ser factor de les galeres del rei.⁶

4. Antoni SIMON I TARRÉS, *Cavallers i ciutadans a la Catalunya del Cinc-cents*, Barcelona, 1991.

5. Juan SEMPERE GUERINÓS, *Biblioteca económico-política...*, Madrid, 1801, I, p. 43 i ss. José CANGA ARGÜELLES, *Diccionario de Hacienda*, Madrid, 1834; reedició facsímil, 1968, II, p. 14. Albert LOVETT, *Mateo Vázquez de Lecca and the government of Spain (1572-1592)*, Genève, 1977, p. 205. Dolores M. SÁNCHEZ, *El deber de Consejo en el Estado moderno. Las Juntas «ad hoc»*, Madrid, 1993, p. 246.

6. Jordi VIDAL PLA, *Guerra dels Segadors i canvi social*, Barcelona, 1983. Anton JORDÀ FERNÁNDEZ, *Església i poder a la Catalunya del segle XVII. La Seu de Tarragona*, Publicacions de l'abadia de Montserrat, 1993, p. 137, n. 717; *Poder i comerç a la ciutat de Tarragona. S. XVIII*, Tarragona, 1988, p. 48-49; «Els ingressos fiscals de la Generalitat de Catalunya a la segona meitat del segle XVII», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, X (1982), p. 182. Carmen SANZ AYÁN, *Los banqueros de Carlos II*, Madrid, 1989, p. 384-386.

Igual com molts altres financers de l'Antic Règim, Francesc Montserrat es va convertir en senyor jurisdiccional: el 1652, va adquirir la senyoria de Morell; el 1673, va esdevenir senyor d'Altafulla i de la baronia de Ribelles, comprada precisament als Pons; el 1679, va obtenir el títol de baró d'aquesta població, i el 1681, va esdevenir marquès de Tamarit. Finalment, el 1683, va obtenir el títol de Noble del Principat de Catalunya. Va morir a Barcelona el 1688.⁷

L'octubre de 1686, el Consell de Cent havia felicitat el marquès

*«havent tingut intelligència que lo Rey nostre senyor havia fet gràcia al noble senyor... de supernumerari en lo Consell supremo de Aragó».*⁸

Ion Arrieta ens diu que el marquès de Tamarit va ser nomenat membre supernumerari del Consell d'Aragó des del 1689, però sembla que el marquès de Tamarit que va pertànyer al Consell fins al 1707 no era Montserrat, que com ja hem vist era mort, sinó el seu gendre, Antoni de Camporrells.

3. Don Antoni de Camporrells

El 1665, la filla de Francesc de Montserrat, Gertrudis, s'havia casat amb Antoni de Camporrells, baró de les baronies de Biosca i Taltavull.⁹ Per part materna, Camporrells era nét de Cristòfol de Gallart, que havia estat regent de la tresoreria al principi del segle. Havia estat elegit com a diputat militar de la Generalitat per al trienni 1683-1686, però va renunciar al càrrec precisament per haver estat nomenat membre del Consell de Finances, a la Cort.¹⁰

7. Salvador J. ROVIRA GÓMEZ, *Antoni Martí i Franquès i l'Altafulla del seu temps*, Centre d'estudis d'Altafulla, 1982, p. 32-33. Vegeu, també, les col·laboracions del mateix autor a la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, Barcelona, 1982, v. 7, p. 96 (Tamarit), 100 (Altafulla) i 121-122 (el Morell). Sobre la compra de Ribelles, v. 10, p. 410. Josep M. RECASENS I COMES, *El senyoriu de Morell*, Tarragona, 1985, p. 52-53.

8. ARRIETA, *op. cit.*, p. 627. *Manual de Novells Arldits*, Barcelona, 1966, v. XX, p. 260.

9. AHPB, Jaume RONDÓ, *Llibre de capitulacions matrimonials, 1665*, f. 134. Camporrells s'havia casat ja el 1656: Pere M. FERRÉ, *Segon llibre de capitulacions matrimonials*, f. 32. Era un dels exiliats de la guerra dels Segadors: VIDAL PLA, «Apèndix», núm. 77. Se'l cita com a procedent d'Elna.

10. J. M. SANS TRAVÉ i C. BALLART, «El catàleg de Diputats i Oïdors de Comptes de la Generalitat de Catalunya (1359-1710) de Pere Serra Postius», *Estudis Històrics i Documents*

Antoni de Camporrells és nomenat marquès de Tamarit al testament del seu germà Lluís (1688), així com en documents posteriors. Sembla que la seva muller va viure a Madrid, com a propietària absentista, fins a la seva mort el 1718. El títol va passar aleshores a Josep de Montserrat i Moles, el qual, al principi del regnat de Felip V, havia format part del tribunal de la Batllia General de Catalunya.¹¹

4. Miquel de Salbà i Vallgornera

Entre els membres del Consell d'Aragó, el marquès de Tamarit hauria estat un conseller de capa i espasa extraordinari. El 1681 havia mort el conseller titular, Miquel de Salbà i Vallgornera, marquès de Vilanant, que ocupava el càrrec des del 1660. Salbà procedia d'una família de mitjana noblesa del Penedès:¹² el seu pare havia estat membre de l'Audiència en el primer terç de segle. Miquel de Salbà havia estat un dels homes claus de la hisenda reial de Catalunya, després de la Guerra dels Segadors. S'havia casat el 1631 amb Jerònima de Pons i Rajadell. L'oncle de la núvia, Bernat Pons i Turell, comte de Robres, va formar part de l'Audiència i del Consell d'Aragó. Un altre Pons, eclesiàstic, va ser canceller de Catalunya en el regnat de Carles II. Les dues famílies continuaren les relacions endogàmiques: la filla de Salbà i Vallgornera, Caterina, es va casar amb el segon comte de Robres.¹³

dels Arxius de Protocols, VIII (1980), p. 104. També hi ha referències a l'ascens de Camporrells al dietari del ciutadà honrat Josep de Monfar i Sors: Biblioteca Universitària de Barcelona, ms. 1.765, 1683 (14 de maig i 18 de desembre). En aquest darrera data, el dietarista deia que Camporrells se n'havia anat a ocupar la regència [sic] del Consell de guerra. El càrrec de regent era propi del Consell d'Aragó, però no dels d'hisenda o de guerra.

11. AHPB, Esteve COLS (major), *Segon llibre de testaments*, f. 4 i 42. En canvi, en el testament de la seva muller, Maria, figura entre els marmessors Francesc de Montserrat, marquès de Tamarit. Sobre Josep de Montserrat: *Manual de Novells Ardits*, XXIV (1702-1704), p. 78 i 246-247.

12. ARRIETA, 624. Salvador FERRÉ I MICÓ, «Els Salbà, nissaga de la mitjana noblesa catalana d'origen bisbalenc», *Miscel·lània Penedesenca*, XI (1988), p. 161-188, treball que utilitza força documentació notarial.

13. AHPB, Francesc TRIES, *Primer llibre de capitulacions matrimonials*, f. 152. Baltasar d'ORIOI MERCER, testament de Jerònima de Salbà, Pons i de Rajadell (29 d'octubre de 1666).

Els botiflers

1. *Melcior Prous*

La presència de catalans en els consells de govern de la monarquia es va incrementar el 1705, amb l'arribada a la cort de funcionaris «botiflers» que fugien de la victòria austriacista, entre els quals hi havia Melcior Prous.

El «discret» Mateu Prous, notari, havia estat insaculat pel govern de Barcelona el 1653, després del retorn de la ciutat a l'obediència de Felip IV. Posteriorment, va ser nomenat escrivà major «de les corts dels magnífics regents, la vegueria i batllia». Els seus fills es casaren amb famílies vinculades a l'administració municipal: Baltasar, doctor en drets, es casà el 1681 amb Jacinta Trellés i Alba,¹⁴ filla del «magnífic» Pere Trellés, escrivà major de la casa de la ciutat des del 1656. Pere Trellés, notari reial, fill d'un altre notari del mateix nom, també era un dels insaculats del 1653. El 1670, va ser conseller cinquè de la ciutat i, el 1678, va obtenir la dignitat de ciutadà honorat. El seu fill, Pere Trellés i Alba, va ser veguer de la ciutat de Barcelona del 1698 al 1702.¹⁵

Baltasar Prous exercí dues vegades el càrrec de cònsol militar de la Llotja del Mar: el 1679 i el 1695. En el seu testament, del 1707, nomena marmessors el seu nebot, anomenat també Baltasar, i els seus parents notaris, Golorons.¹⁶ Salvador Golorons, «del col·legi de notaris reials», s'havia casat el 1678 amb Serafina Prous, filla de Mateu Prous.¹⁷ El fill d'aquest matrimoni, Salvador Golorons i Prous, fou també notari. Un altre parent jurista era Rafel Llampilles i Prous, un dels membres de l'Audiència de l'Arxiduc.¹⁸

En canvi, va ser filipista el germà de Baltasar, Melcior Prous, casat el 1674 amb Teresa Berardi, fill d'un mercader d'origen marsellès.¹⁹ Melcior

14. AHPB, Joan GUIU, *Manual de capitulacions matrimonials*, 12 desembre 1681.

15. AHPB, Joan GUIU, *Manual de testaments*, f. 258-263.

16. AHPB, Francesc BUSQUETS (menor), *Llibre d'encants i testaments, 1686-1731*, f. 155.

17. AHPB, Pere M. LLUNELL, *Vuitè llibre de capitulacions matrimonials*, 5 maig 1678.

El testament de Golorons a: AHPB, Gaspar SAYÓS, *Segon llibre de testaments*, f. 168-174.

18. Pedro VOLTES BOU, *Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria*, Barcelona, 1963, I, p. 207 i 215. Arxiu de la Corona d'Aragó. Arxiu Notarial de Mataró, 611. Notari Salvador Mataró, fol. 123. «Inventari dels béns del Magnífic Llamlpillas i Prous, en el dia del seu òbit domiciliat a Mataró» (1730).

19. AHPB, Ramon VILANA PERLAS, *Quart llibre de capitulacions matrimonials*, 50.

va ser membre de l'Audiència, concretament Jutge de Cort, des del 1698 i havia al·legat els mèrits del seu pare durant la Guerra dels Segadors. Bé que l'intendent del Rosselló i el cònsol francès a Barcelona el consideraven poc afecte a la causa borbònica,²⁰ el 1705 va marxar a Castella. L'1 de febrer de 1706, va prendre possessió de la plaça d'alcalde de Casa i Cort. Segons deia la documentació oficial,

«S.M. le hizo merced del título por venir de Barcelona, por no prestar obediencia al Archiduque».

El 18 de març, Felip V el va cridar perquè l'acompanyés a la seva fracassada expedició a Catalunya.²¹ La seva dona i els seus fills foren expulsats del Principat el 1709 i el rei li va concedir la naturalesa de Castella. El novembre del 1713, fou ascendit a membre del Consell de Finances. En morir cinc mesos després, la família va recollir el fruit de la seva fidelitat: Baltasar Prous va obtenir un privilegi de cavaller (1719) i va ser, des del 1718, un dels regidors del nou Ajuntament borbònic de Barcelona.²²

2. Francesc Portell, pare i fill

Un altre dels notaris insaculats el 1653 era Antoni Portell, fill de Gaspar Portell, burgès de la vila de Mataró. Portell va exercir la notaria del 1639 al 1655. En el seu testament, redactat aquest darrer any, deixava hereu el seu fill Francesc, «d'edat vuit anys poc més o manco».²³ Francesc Portell va ser advocat i catedràtic de la Universitat de Barcelona i, el 1679, va casar-se amb Francesca Font, filla del ciutadà honrat, ja difunt, Pere Pau Font. Aquell mateix any va assolir la dignitat de cavaller²⁴ i, al final del 1684, Portell va ser nomenat Jutge de Cort de l'Audiència, càrrec que poste-

20. Joaquim ALBAREDA, *Els catalans i Felip V*, Barcelona, 1993, p. 119 i 147.

21. Archivo Histórico Nacional, *Catálogo de la Sala de Alcaldes de Casa y Corte*, Madrid, 1925, p. 768-770.

22. AHN, *Consejos suprimidos*, lligall 17.943, núm. 39.

23. *Manual de Novells Ardits*, XVI, *passim*. AHPB, Jaume CORBERA, *Primer llibre de testaments*, f. 113.

24. AHPB, Francesc LLAUDER, *Llibre de capitulacions matrimonials*, f. 213. MORALES ROCA, *Próceres*, II, 47.

riorment va canviar pel d'advocat fiscal el 1689, per destitució de Pere d'Amigant. Va redactar el seu testament el 1694.²⁵

Francesc Portell va ser un dels puntals del partit reialista a les Corts del 1701: va ser el que «urdió la tela», en paraules de l'historiador Narcís Feliu de la Peña. El seu nomenament com a Jutge de Greuges no va ser acceptat. La seva fidelitat a la causa reial li va valer el nomenament de fiscal del Consell d'Aragó. Es va acomiadar solemnement del Consell de Cent, bo i prometent

*«que ell, posat en Madrid, procuraria que la present ciutat, sa pàtria, sempre quedàs en son major lustre y estimació».*²⁶

El trasbalsat any 1706, Portell fou ascendit de fiscal a conseller d'Aragó. L'any següent, en produir-se l'abolició d'aquest Consell, va ser nomenat conseller de Castella, mentre que el seu col·lega, Pastors i Mora, fou destinat al Consell d'Índies. Com que era un dels pocs lletrats amics de Melchor de Macanaz, aquest el va fer nomenar, el 1714, un dels presidents del Consell de Castella. Va morir en l'exercici d'aquest càrrec l'1 de març de 1715, poc abans que Macanaz perdés el poder i que el Consell de Castella tornés a la seva organització anterior.²⁷ Dos dies abans de la seva mort, havia atorgat un codicil que completava les disposicions del testament del 1694: hi disposava el seu enterrament a l'església de Nostra Senyora de Montserrat, a Madrid, a la sepultura que hi havia disposada per als ministres del Consell d'Aragó, i reduïa a 500 les 2.000 misses encarregades. Els marmessors responien al seu cercle polític. A més del comte de Frigiliana, darrer president del Consell d'Aragó, hi trobem els catalans a Madrid: el marquès de Cerdanyola, antic conseller de capa i espasa; Francesc Ametller; la marquesa de Tamarit i el lleidatà Josep Llopis, aleshores alcalde de Casa i Cort. Entre els testimonis, hi havia el fill d'Ametller, Oleguer, i Baltasar Prous. Fou un altre testimoni qui va signar el testament, perquè el tremolor de les mans ja no va permetre fer-ho al malalt.²⁸

25. AHPB, Vicenç GAVARRÓ (menor), *Segon llibre de testaments*, 18 de maig de 1694.

26. ALBAREDA, *op. cit.*, 79, 85 i 91. *MNA* (Barcelona), v. XXIV (1971), p. 69-70 i 83. Narciso FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, Barcelona, 1709, III, p. 405 i 511.

27. Pere MOLAS RIBALTA, «Catalans a l'administració central», *Pedralbes*, 8, II (1988), p. 184-185. Pastors i Mora va morir a Madrid el 1712: Gildas BERNARD, *Le Secretariat et le Conseil espagnol des Indes (1717-1808)*, París-Ginebra, 1972, p. 214.

28. Archivo Histórico de Protocolos de Madrid (AHPM), protocol 12.215, f. 458.

Portell deixava quatre fills barons. Un d'ells, que figurava com a marmessor, Francesc Portell i Font, ja formava part de l'administració central com a fiscal d'Obres i Boscos. La seva carrera va quedar deturada una quinzena d'anys. El 1731, fou nomenat alcalde de Casa i Cort. Ascendit al Consell de Castella el 1734, va morir solter el 1741. Va disposar el seu enterrament a l'Hospital d'Aragó de Madrid, o sigui, a l'església de Montserrat: se l'havia d'enterrar amb l'hàbit de sant Francesc i se li havien de dir 400 misses. Entre els marmessors, hi trobem tres consellers de Castella (un d'ells, el català Josep Ventura Güell), el germà del testador, Joan Miquel Portell, i l'abat del convent de Montserrat de Madrid.²⁹

L'herència s'havia de dividir entre els seus germans, Joan Miquel i Maria Josefa, i, en cas de manca de descendència, passaria a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona. Joan Miquel Portell també va servir el rei, però només a l'administració municipal: va ser alcalde major de Vilafranca (1735), corregidor de Cervera (1742) i regidor de Barcelona (1742-1763). En aquest càrrec, el va succeir el seu fill, Josep Francesc de Portell i Peiri, que va ser acadèmic de les Bones Lletres i que va morir el 1781. Joan Miquel de Portell havia rebut el 1758 el títol honorari de Ministre de la Comptaduria Major.³⁰

3. *El marquès de Cerdanyola*

Set anys després del primer Portell, moria a Madrid el darrer conseller de capa i espasa català del Consell d'Aragó: don Fèlix de Marimon i Tord, pertanyent a una família amb llargs serveis a la monarquia. Aleix de Marimon havia estat portaveu del Governador General del 1613 fins al 1639 i Bernardí de Marimon, cavaller de l'orde de Sant Jaume, va morir a Madrid el 1648, deixant un únic fill, Joan.³¹

Joan de Marimon va ser, després del 1652, regent de la tresoreria, càrrec en el qual el va succeir el seu fill Fèlix. Aquest, nascut el 1639, s'havia casat el 1661 amb Jerònima de Corbera, filla del baró de Llinars. Un germà

29. AHPM, protocol 15.457, f. 555. Portell deixava al monestir sis quadres religiosos.

30. AHPB, Ignasi CLARAMUNT I GAVARRÓ, *Primer llibre de testaments*, f. 368-387 i 412-413.

31. MORALES ROCA, *Próceres*, I, p. 300-301.

seu que conservava el nom familiar de Bernardí va ser canonge de la Seu d'Urgell.³²

Fèlix de Marimon i Tord va ser nomenat conseller d'Aragó el 1683, per a ocupar la plaça vacant deixada per la mort de Miquel de Salbà i Vallgornera. El Braç Militar del Principat ho agraià al rei per tractar-se d'un «subjecte verdaderament català». El 1690, Marimon assolí el títol de marquès de Cerdanyola. Així mateix, va obtenir per al seu fill, Josep de Marimon i Corbera, el dret de substituir-lo en el Consell d'Aragó, «por el tiempo de ausencias y enfermedades». Feliu de la Penya creia que el marquès de Cerdanyola fou l'ànima del partit botifler a les Corts del 1701.³³

Quan el Consell d'Aragó va ser abolit, Marimon, que a diferència de Portell no era jurista, va ser destinat al Consell d'Itàlia. Ja hem vist que va ser un dels marmessors de Portell. El 1717, rebé un despatx de comissió per a armar cavaller el català Baltasar Prous. Va morir a Madrid el 1722: deixava com a marmessors els seus fills, Josep, Bernardí, Francesc (que era jesuïta) i Ramon, bisbe de Vic (1721-1744).³⁴

Josep de Marimon i Corbera havia estat, del 1714 al 1716, un dels vocals de la junta interina de govern i justícia de Catalunya. El 1686, s'havia casat a l'església del Pi amb Maria Francisca de Velasco, filla d'un noble castellà, gentilhome de cambra de don Joan Josep d'Àustria, que s'havia casat el 1653 amb Maria Reguer, senyora de Vilagrassa. Fill del matrimoni Marimon i Fernández de Velasco, Joan Antoni (nascut el 1698) va ser regidor de Barcelona el 1718.³⁵

4. Els Ametller

Poc després de Marimon, l'octubre del 1726, va morir a Madrid un altre dels marmessors catalans de Francesc Portell: el conseller de Castella Fran-

32. AHPB, Pere M. FERRÚS, *Segon llibre de capitulacions matrimonials, 1661*, f. 312. Sobre Eleonor de Marimon i Tord: Baltasar Oriol MERCER, *Manual de testaments, 1675*. Sobre Bernardí de Marimon: Ramon VILANA PERLAS, *Segon llibre de testaments*, f. 36.

33. ARRIETA, 616 i 625. ACA, *Consell d'Aragó*, lligall 209, núm. 60.

34. AHPM, protocol 12.217, escrivà Pedro DÍAZ DE ALDA, 26 de febrer de 1722.

35. AHPB, Ramon VILANA PERLAS, *Sisè llibre de capitulacions matrimonials*, fols. 275-282. «Capítols matrimonials fets i firmats entre los Nobles D. Joseph de Marymon y Corbera de una, y D.ª María Francisca de Velasco...». Notari Francesc PASTOR, *Plec de capitulacions matrimonials (1641-1656)*, «D. Joan Antoni de Velasco...». Joan MERCADER RIBA, *Felip V i Catalunya*, Barcelona, 1968, p. 211-212.

cesc Ametller, el qual era fill de Jaume Ametller, de Castellar del Vallès. En el seu testament, al·ludeix amb orgull a la casa pairal:

«heredad y casa... solar antigua... de mi nobleza y apellido de Ameller, que lo tiene de más de 400 años».

En un memorial presentat al Consell d'Aragó havia parlat d'una antiguitat de 600 anys.³⁶

La carrera política i social de Francesc Ametller estigué força relacionada amb la seva vida matrimonial. El 1681, es va maridar amb Raimunda Pescio i Montserrat, filla de David Pescio, noble del regne de Sicília el 1663. Però és més important el fet que la núvia fos neboda d'Oleguer de Montserrat, bisbe d'Urgell i canceller de Catalunya, que cedí objectes d'or i plata per valor de 889 lliures, «en nom de dot».³⁷

El 1695, Ametller va contreure un nou matrimoni amb Matilde de Montaner i Orlau. La núvia era filla de Francesc Montaner, doctor en drets, i néta de Josep Montaner, doctor en dret i ciutadà honrat, i de Josep Orlau, doctor en dret. Totes dues famílies havien estat presents en el govern de la ciutat durant la Guerra dels Segadors. Josep Orlau havia estat assessor de la ciutat el 1641 i membre de l'Audiència pro-francesa. Josep Montaner havia estat conseller en cap l'any 1644.³⁸

Ametller va ser advocat i catedràtic de la Universitat de Barcelona des dels 22 anys, el 1677, però en va tardar 21 fins a obtenir una plaça a l'Audiència el 1698. Exiliat el 1705, continuà servint Felip V en el govern de les illes de Mallorca (fins al 1706) i de Sicília (fins al 1713). Home clau en l'establiment de l'administració borbònica a Catalunya, era conseller de Castella des del 1714. El 1716, obtingué la dignitat de noble.³⁹

Francesc Ametller morí, després d'una llarga malaltia, de gota i de disenteria. En el seu testament, anomenava la seva muller, Matilde d'Orlau, «fiel y leal compañera en todos mis contratiempos y viajes en el mundo». Entre els marmessors, hi havia diversos consellers de Castella. Un d'ells

36. ACA, *Consell d'Aragó*, lligall 224. Memorial imprès.

37. AHPB, Pere M. LLUNELL, *Llibre novè de capitulacions matrimonials*, 3 octubre 1681. Sobre el canceller Montserrat, «novament provehit» en el seu càrrec: *Manual de Novells Ardits*, XIX, p. 407 i 409-410.

38. AHPB, Bonaventura TORRES, *Llibre tercer de capitulacions matrimonials*, f. 519. Sobre els Montaner i els Orlau: *Manual de Novells Ardits*, v. XIII-XV.

39. Per als aspectes públics de la vida d'Ametller, vegeu MERCADER RIBA, *op. cit.* Hi ha un extens memorial a l'Archivo General de Simancas, *Gracia y Justicia*, llig. 814.

era el lleidatà Josep Llopis, catedràtic de la Universitat, «alcalde de Casa y Corte» (1706), conseller de finances (1722) i de Castella (1726), que va morir el mateix any 1726.⁴⁰

Oleguer d'Ametller i Pescio, primogènit del primer matrimoni, heretava la casa pairal, però el testador recordava que

«el dote de su madre fue mucha parte en bienes muebles, que por los contratiempos que he padecido en estas varias guerras se han perdido».

Els fills d'Ametller obtingueren càrrecs, però no ultrapassaren els límits de l'administració borbònica del Principat. Oleguer va ser assessor del tribunal del darrer veguer de Barcelona (fins al 1718) i, ja amb la Nova Planta municipal, alcalde major i regidor de la ciutat.⁴¹

El seu germà, Josep d'Ametller i Orlau, va ser nomenat el 1722 comptador de la ciutat de Barcelona. Aquest càrrec va ser ocupat durant bona part del segle pels seus parents, Montaner i Orlau, i Juliol i Montaner. Josep d'Ametller va ser també auditor de guerra i finalment va obtenir, el 1733, una plaça de l'Audiència, en la qual va servir fins a la seva mort el 1762. Un informe del capità general, el marquès de Casafuerte, del 1746 considerava que era un dels pocs magistrats de l'Audiència que podia ser designat per un tribunal de Castella.⁴²

Francesc Ametller deixava una filla, Matilde, casada amb el marquès de Canillejas, i dos fills clergues: Nicolau, coadjutor de canonge d'Urgell, i Antoni, monjo a Sant Cugat del Vallès. Aquest darrer, Francesc Antoni d'Ametller i Montaner (batejat a Sant Just el 1695, amb l'avi matern, Josep de Montaner i Orlau, com a padrí), va arribar a ser abat de Besalú el 1736. Fou un dels fundadors de l'Acadèmia de Bones Lletres i en va ser el director des del 1743 fins a la seva mort el 1747.⁴³

40. AHPM, protocol 14.821. El testament es féu públic el 9 d'octubre. Sobre Llopis, vegeu les indicacions donades per Pere MOLAS, «Catalans a l'administració central al segle XVIII», *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 8-II (Actes del Segon Congrés d'Història Moderna de Catalunya), 1988, p. 182.

41. MERCADER RIBA, *op. cit.*, 285-286. FLUVIA, «Índice de cargos y empleos del antiguo Ayuntamiento de Barcelona», *Documentos y estudios* (Barcelona), XIII (1964), p. 192 i ss.

42. MERCADER, *op. cit.*, 379, i FLUVIA, *op. cit.* L'informe del marquès de Casafuerte: AGS, *Gracia y Justicia*, lligall 590.

43. CARRERAS I BULBENA, a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, v. 13, p. 185.

Arrelats a Madrid

1. La família Güell

A l'Audiència dels primers anys del segle XVIII, abans del 1705, Ametller havia coincidit amb el vilafranquí Josep Güell i Soler. Aquest personatge era fill del burgès honorat Gabriel Güell. La documentació posterior feia constar la condició nobiliària dels burgesos honorats de Vilafranca, «los cuales son reputados caballeros», per privilegis del 1533, 1564 i 1599.⁴⁴

Josep Güell i Soler s'havia casat el 1680 amb Maria Trelles i Alba, filla de l'escrivà major de la ciutat, Pere Trelles, i, per tant, esdevingué cunyat dels germans Baltasar i Melcior Prous. Va ser nomenat jutge de l'Audiència el 1695. Formava part, amb Portell, de la «quatreta», el nucli essencial del partit filipista. Exiliat el 1705, fou nomenat degà del Consell d'Hisenda. Morí el 1706 a Burgos, on el govern filipista s'havia refugiat.⁴⁵

El seu fill Josep Bonaventura, fillol de l'avi Trelles, era catedràtic de la Universitat de Barcelona. Exiliat amb el pare el 1705, va ser un dels jutges de l'Audiència borbònica el 1716. El seu germà Antoni, que era militar, va obtenir el 1718 una plaça de regidor, la qual va esdevenir, el 1741, hereditària. Tots dos germans havien obtingut, el 1712, la dignitat de nobles del Principat de Catalunya.⁴⁶

El 1717, Josep Bonaventura o Ventura Güell es casà amb Isabel Serra Portell, filla del doctor en drets Esteve Serra Vileta i de Maria Portell, germana del conseller i president de Castella. Esteve Serra, que havia estat conseller en cap (1695) i diputat reial de la Generalitat (1692-1695), va ser, amb els borbònics, un dels administradors de la ciutat (1714) i regidor a partir del 1718. El seu fill, Antoni Serra Portell, va ser jutge de l'Audiència (1733-1760). Estava casat amb Teresa Prous, filla de Melcior Prous. La seva filla, Teresa Serra i Prous, es va casar el 1755 precisament amb el regi-

44. Sobre els burgesos honorats, *Llibre Verd de Vilafranca*, Barcelona, 1992, p. 744 i ss.

45. AHPB, Joan GUIU, *Manual de capitulacions matrimonials i concòrdies*. ALBAREDA, *op. cit.*, 85, segons els *Anales* de Feliu de la Penya. El seu poder per testar és recollit en l'expedient de l'orde de Carles III, del seu besnét, Juan Ignacio Güell: AHN, *Estado*, «Carlos III», exp. 428, f. 31.

46. MOLAS RIBALTA, «Catalans», 186. Còpia de l'acta de baptisme a: AHN, «Carlos III», exp. 428, f. 53.

dor Antoni de Güell i Trel·lés. Com que el nuvi era a Madrid, va intervenir en representació seva un altre regidor: Baltasar Prous.⁴⁷

Esteve Serra Vileta, que des del 1689 gaudia de la dignitat de ciutadà honrat i que el 1728 va assolir la dignitat de noble, va redactar el seu testament el 1729. Designava com un dels marmessors Josep Ventura Güell,⁴⁸ el qual va fer, en els anys següents, una esclatant carrera a la cort: Consell de Finances (1731) i Consell de Castella (1735). Del 1740 al 1748, va ser protector de la Universitat de Cervera.

El 23 d'agost de 1749, Ventura Güell atorgava poders per a testar. Disposava ser enterrat al convent de Montserrat de la Cort, amb l'hàbit de franciscà, i nomenava marmessors el seu germà Antoni, «residente al presente en esta corte», i els parents de Catalunya Joan Miquel Portell i Antoni Serra Portell.

Un dels fills de Ventura Güell, Manuel, era clergue i, concretament, membre del tribunal de la Inquisició a Barcelona. El seu pare considerava que Manuel

«ya tiene disfrutado lo que le podía corresponder por su legítima paterna en los gastos causados en la obtención de bulas y despachos para los beneficios que ejerce, cuio coste he satisfecho enteramente».

Manuel Güell i Serra era tresorer del capítol de la catedral de Barcelona quan va morir el 1786.⁴⁹

El fill gran, Josep Güell i Serra, batejat a sant Just, va ser membre de l'Audiència de Barcelona (1743), d'on va passar a la Chancillería de Valladolid (1749). Des del 1752, la seva carrera va transcórrer a la cort com a membre de la Sala d'Alcaldes (1752) i conseller de finances (1767).

Josep Güell i Serra s'havia casat el 1749 a Madrid amb Juana María de la Encina, de 25 anys. La núvia era filla d'un company del seu pare al Consell de Castella, Juan de la Encina, procedent de la vila de Huete. El pare Güell va dotar el seu fill amb 10.000 rals de billó anuals, mentre que la núvia aportava una casa al carrer de Leganitos i una rova de plata.⁵⁰

47. AHN, «Carlos III», exp. 428, f. 52 (baptisme d'Isabel Serra Portell) i 57v (matrimoni Güell-Serra). Sobre la família Serra: MOLAS, «Catalans», p. 185. El matrimoni d'Antoni Güell a: AHPB, Antoni COMELLES (major), *Capitulacions matrimoniales, 1755*, 44.

48. AHPB, Josep Francesc FONTANA, *Primer llibre de testaments*, f. 290.

49. El testament de Güell i Trel·lés a: AHPM, protocol 18.466, fol. 319, escrivà Manuel DE OBREGÓN Y ORUÑA. Sobre el seu fill Manuel: MOLAS, «Catalans», p. 187.

50. AHPM, protocol 18.712, f. 555.

A la fi de la seva vida, el conseller Güell i Serra va donar poders al notari de Barcelona Francesc Torrent per a vendre dues cases, una al carrer Comtal i l'altra a la plaça de Santa Anna. El 18 d'abril de 1788, atorgava poders per a testar: els marmessors eren alguns membres del Consell de Finances. Güell s'havia convertit en propietari rural a Huete, on posseïa sembrat, horta i vinyes.⁵¹

El seu fill, Juan Ignacio Güell y de la Encina, havia nascut a Madrid el 1757. Com el seu pare i el seu avi, va ocupar un alt càrrec a l'administració, concretament a la Comptaduria Major de Comptes. També va formar part d'altres institucions culturals o socials: la Societat Econòmica d'Amics del País de Madrid (1783), la Maestranza de Ronda i l'orde de Carles III (1790). Els marmessors del seu pare i algun altre conseller de finances foren testimonis de les proves d'ingrés a l'esmentat orde. Aquesta dignitat fou rebuda també, el 1805, pel seu fill, José Güell y Ferrari (nascut el 1785).⁵²

Els Güell de Madrid conservaven la plaça de regidors de la ciutat de Barcelona que havien heretat del seu oncle Antoni. Així, foren regidors perpetus de l'Ajuntament de Barcelona Josep Güell i Serra (1770), Juan Ignacio Güell y de la Encina (1792) i José Güell y Ferrari (1817).⁵³

2. *Els Aparici*

Un altre llinatge d'origen català a Madrid va ser el dels descendents del mercader Josep Aparici. Aquest antic conseller de la ciutat de Barcelona va ser ennoblit a títol pòstum, el 1747, pels esforços del seu fill Francesc, oïdor de l'Audiència borbònica del 1752 al 1762.⁵⁴

Un altre fill, Josep Ignasi (Barcelona, 1694), va ser funcionari de la «Casa de Contratación» de Cadis i, posteriorment, comptador de l'infant don Lluís de Borbó, arquebisbe de Sevilla i de Toledo. Va morir a Madrid el 1778, on va redactar testament.

51. AHPM, protocol 18.674, f. 11-12. Escrivà Antonio RÍOSECO. El poder per a testar: *ibidem*, f. 66.

52. AHN, *Estado*, «Carlos III», exp. 428. Vicente CADENAS VICENT, *Extractos de los expedientes de caballeros de la orden de Carlos 3º*, Madrid, 1984, VI, p. 23-24. Güell y Encina havia intentat obtenir algun càrrec relacionat amb els ordes militars. Vegeu la documentació publicada per Ricardo GÓMEZ RIVERO, «Las competencias del ministerio de Justicia», *Documentación Jurídica* (Madrid), 65-66 (1990), p. 312-313.

53. FLUVIA, «Índice...», *passim*.

54. MOLAS, «Catalans», p. 190. AHN, *Consejos*, llig. 18.679, núm. 17.

El seu fill, Pedro Aparici y Álvarez (Madrid, 1739), va fer carrera dins l'administració metropolitana de les Índies. Va ser, primer, com el seu pare, oficial de la «Casa de Contratación» i, després, dins la secretaria d'estat o ministeri d'Índies, va anar ascendint fins a ser-ne oficial primer. El 1790, va ser nomenat director d'Hisenda d'Índies, amb títol de conseller de capa i espasa honorari, dignitat que va fer-se efectiva el 1794. El 1783, havia obtingut l'ingrés a l'orde de Carles III.⁵⁵

A la següent generació, es reproduïa el model de carrera política. El fill de Pedro Aparici, José Manuel Aparici (Madrid, 1766), va ser oficial de la secretaria d'Índies el 1789 i cavaller de l'orde de Carles III l'any següent. Aquesta dignitat l'obtingueren també el seu fill, nascut a Aranjuez, i el seu nebot, Franciso Javier Aparici y Beramendi (Madrid, 1797). Els Aparici eren membres de l'estat noble de Madrid des del 1778.⁵⁶

Els parents que havien restat a Barcelona es refiaven de la branca madrilenya de la família. L'oïdor Francesc Aparici era casat amb la germana d'un company de tribunal, Pau Ignasi d'Amat. Aquest va designar marmessors Josep Ignasi Aparici i Ignasi Aparici Amat, el fill de l'oïdor, que va ser assessor lletrat del Consolat del Comerç el 1789. La germana d'aquest, Maria Aparici, s'havia casat amb un ciutadà honrat d'origen mercantil, Miquel Alegre i Roig. Quan el fill del matrimoni Alegre Aparici, Marià, va demanar el 1796 el títol de baró de Castellet, va al·legar profusament els mèrits dels Aparici.⁵⁷

A mitjan segle XVIII

1. El marquès de Puertonuevo

Un personatge important del règim borbònic a Catalunya va ser Josep Francesc Alós i Rius, assessor de la Intendència (1716), alcalde major de Barcelona (1720), auditor de guerra, oïdor de l'Audiència (1732) i l'únic català que va ocupar el càrrec de regent del tribunal a partir del 1743. L'any

55. GILDAS BERNARD, *Le Secretariat et le Conseil espagnol des Indes, 1717-1808*, París-Ginebra, 1972, p. 224, núm. 189 i 233 i núm. 37.

56. MOLAS, «Catalans», p. 191. CADENAS VICENT, *op. cit.*, I (1979), p. 165-169.

57. AHPB, Joan COSTA, *Manual, 1772*, f. 326-327. Testament de Pau Ignasi d'Amat, «del Consell de S.M. y son ohidor en lo civil». AHN, *Consejos*, lligall 20.973, núm. 13.

anterior, havia estat nomenat «alcalde de Casa y Corte» a Madrid i, el 1749, va ser designat conseller honorari de Castella. El 1746, se li havia concedit el títol de marquès de Puertonuevo. S'havia casat amb Liberata Soldevila, filla del notari públic i reial Josep Soldevila i Masdeu, que havia seguit la causa de Felip V i havia obtingut, el 1710, la dignitat de ciutadà honrat.

Sembla que Alós residia a Madrid amb funcions oficials, entre les quals hi havia la preparació de la contribució única segons el model del cadastre de Catalunya. Quan va ser destituït el marquès de la Ensenada el 1754, el catedràtic cerverí Finestres pensava que Alós tornaria a Barcelona, «ya que es muy dable que cesse la idea de catastro en Castilla». No va ser així i Alós va morir a Madrid el 1757. Havia atorgat el seu testament a Barcelona davant del notari Jeroni Sastre Pasqual, que ho era de la Intendència. El testament fou publicat a instàncies del cavaller català, parent seu, don Ramon de Ponsich, de qui parlarem aviat. El tercer marquès de Puertonuevo, Josep Ignasi d'Alós i Barrera, va ser membre del Consell d'Hisenda, en qualitat de diputat de «millones».⁵⁸

2. Feliu i Sisternes

El 1752 es va donar comissió al marquès de Puertonuevo per a armar cavaller un català que acabava d'obtenir aquesta dignitat. Es tractava del mataroní Francesc Feu i Feliu de la Penya, Saiol i Quarteroni.

Aquest personatge s'havia casat en primeres noces amb Maria Ignàsia de Matas, parenta d'Alós. El 1753, es trobava a Madrid per qüestions relatives a contraban. El 1766, va ser nomenat regidor de la seva ciutat i, l'any següent, tornava a ser a Madrid, on va morir després d'atorgar testament.⁵⁹

El cavaller mataroní que moria a Madrid disposava la seva última voluntat «con arreglo al estilo y leyes que se observan en el Principado de Cataluña». Deixava la dona, Josefa Burgés, de la noblesa de Girona, embarassada. Seria la usufructuària dels seus béns, mentre no es casés una altra

58. Maria de los ÁNGELES PÉREZ SAMPER, «La família Alós. (Siglo XVIII)», *Cuadernos de Investigación Histórica*, Madrid, n.º.6. 1982, pp. 202-203, 222, 225.

59. Sobre aquest personatge, Pere MOLAS RIBALTA, *Societat i poder polític a Mataró, 1718-1808*, Barcelona, 1973. Les capitulacions matrimonials amb Maria Ignàsia de Matas a: AHPB, Josep Francesc FONTANA, *Llibre quart de capitulacions matrimonials*, 252.

vegada. Si tenia un fill, en seria l'hereu. Si no, ho seria la seva filla Montserrat, a la qual deixava un dot de 10.000 lliures.⁶⁰

Maria Montserrat Feliu de la Peña i Burgés va ser l'hereva del seu pare, i es va casar amb un alt funcionari borbònic, el valencià Manuel Sisternes i Feliu, fiscal de l'Audiència de Catalunya del 1766 al 1779. Foren testimonis de noces Magí de Vilallonga, noble resident a Mataró i regidor de la ciutat, amic del pare Feliu de la Peña, i el marquès de la Manresana, un altre català resident a Madrid. La jove pubilla, però, no visqué gaire. Va morir el 1775, deixant tres fills: Vicent, Joaquim i Maria.⁶¹

El vidu Manuel Sisternes continuà la seva carrera de magistrat a Madrid, on serví els càrrecs d'alcalde de Casa i Cort (1779) i, finalment, de fiscal del Consell i de la Cambra de Castella (1786). Va morir el 1788. Quan va atorgar testament, estava, «aunque con algún impedimento en la locución, con lo bastante para expresar mi voluntad».

Sisternes s'havia casat en segones noces amb la valenciana Anna Fernández de Mesa, de la qual havia tingut cinc fills. Pel que feia als fills del primer matrimoni, quedarien sota la tutoria de l'àvia materna. La noia, Maria Antònia, era religiosa al convent dels Àngels de Barcelona. Sisternes deixava 100 doblons a Vicent i un rellotge a Joaquim.⁶²

Vicent, que havia nascut a Castelló, va ingressar el 1795 a l'orde de Carles III, va ser el 1800 regidor de l'Ajuntament de Barcelona i vocal hisendat de la Junta de Comerç. El seu fill, Vicent Sisternes i Lapeyra, va ser regidor de Mataró el 1833. Joaquim va seguir la carrera de magistrat del seu pare: va ser jutge de les audiències de Mallorca (1801) i de Galícia (1803) i, el 1814, va arribar a Madrid com a «alcalde de Casa i Corte». Ell també va esdevenir, el 1816, cavaller de l'orde de Carles III.⁶³

3. Diputats a Madrid: Copons i Ponsich

Un dels marmessors de Francesc Feliu i dels testimonis del casament de la seva filla era el «noble senyor» Ramon Ignasi Copons de la Manresana,

60. AHPM, protocol 18.663. Escrivà Antonio ROSECO, f. 38-43, 8 maig 1767. Sobre la família Burgés: MORALES ROCA, *Próceres*, I, 169.

61. ACA, *Arxiu notarial de Mataró*, 756. Notari Josep RAMON I RIERA, Inventari de Maria Montserrat Feliu de la Peña: MOLAS, *Mataró*, p. 53.

62. AHPM, escrivà FRANCISCO FERNÁNDEZ DE LA RÚA, 12 novembre 1787, f. 256 i ss.

63. CADENAS VICENT, *op. cit.*, v. XII, p. 79-81.

baró de Santa Coloma de Cervelló i de Sant Vicenç dels Horts, Sant Climent de Llobregat, Viladecans i Torrelles. Es trobava a Madrid com a diputat de la ciutat de Barcelona i de la noblesa de Catalunya. Des de la Cort atorgà poders el 8 d'abril de 1767. El 30 de gener havia obtingut el títol de marquès de la Manresana.⁶⁴

Copons era un dels dos diputats enviats per l'Ajuntament de Barcelona i la noblesa catalana a la Cort l'any 1766. L'altre era el regidor Ramon de Ponsich i Camps. Els Ponsich eren originaris de Vic i havien assolit la dignitat de ciutadans honrats el 1589. Joan de Ponsich i Monjo, que va esdevenir cavaller el 1684, va ser, el 1701, conseller terç de la ciutat de Barcelona. Es va casar amb Caterina de Camps, filla del gironí Narcís de Camps, doctor en dret, ciutadà honrat (1668) i cavaller (1689). El matrimoni de Ramon de Ponsich i de Camps amb Ignàsia d'Alós, filla del regidor Joan d'Alós i Rius, va obrir al personatge les portes de l'Ajuntament borbònic de Barcelona. Un altre membre del llinatge, el militar Antoni d'Alós i Rius, el va nomenar, el 1739, tinent de la seva regidoria. El 1743, Ponsich va obtenir una regidoria hereditària que la família va conservar fins a la fi de l'Antic Règim. Ponsich va enfortir la seva posició social amb la dignitat de noble, obtinguda el 1746. Des del 1735, pertanyia a l'Acadèmia de Bones Lletres, institució en la qual va ingressar també, el 1763, el seu fill Joan de Ponsich i d'Alós. Aquest va maridar-se, el 1765, amb Gertrudis de Santjoan, filla d'un altre regidor de l'Ajuntament.⁶⁵

Ponsich va ser un dels dos diputats enviats per la ciutat de Barcelona a les Corts espanyoles que el 1760 juraren com a rei Carles III. Devia participar, doncs, en l'anomenat «memorial de greuges d'aquell any». Aquesta gestió oficial a la Cort devia aconsellar el seu ulterior nomenament i estada a la cort fins a la seva mort. El 1772, va ingressar al nou orde de Carles III, acabat de crear. Aquell mateix any, va atorgar testament davant del notari Ignasi Claramunt Gavarró, que era escrivà de l'Ajuntament de Barcelona. Ponsich es presentava com a «habitante en la Corte, por diputado de la nobleza de Cataluña». En el testament de la seva dona, es deia d'ell que estava «de alguns anys a esta part residint en la vila de Madrid». A les capi-

64. AHPM, protocol 18.663, f. 23. El títol de marquès de la Manresana a: ACA, *Audiència*, «Privilegiorum», v. 990, f. 129.

65. MORALES ROCA, II, p. 176 (Camps) i 314 (Monjo). El testament de Joan de Ponsich a: AHPB, Isidre FAMADES, *Llibre de testaments, 1711-1724*, f. 81. Per a la regidoria de Ramon de Ponsich: FLUVIÀ, *Índice...*, *passim*.

tulacions matrimonials de la seva filla Maria Teresa amb el noble Rafel de Llinàs i Magarola, es va fer representar pel seu cunyat, el regidor Francesc d'Alós i Fontaner. Ponsich va disposar la seva sepultura a la capella familiar de Sant Quirze de Terrassa.⁶⁶

Més consellers de Castella

1. *Jacint Tudó i Alemany*

Entre el 1766 i el 1773, va viure a Madrid, com a conseller de Castella, el català Jacint Tudó i Alemany. La documentació notarial ens permet copsar bé l'evolució de la família. Cent anys abans, el 1684, un Jacint Tudó, botiguer de draps, fill d'un pagès de Montmaneu, arribava a una concòrdia amb els seus creditors. Devia aconseguir redreçar la seva vida, ja que després de la victòria borbònica va ocupar el càrrec de cònsol mercader de la Llotja del Mar (1717-1724). La seva dona, Jerònima Romanyà, també procedia d'una família de botiguers de teles i corredors d'orella. En canvi, el seu fill Joan Tudó i Romanyà va seguir la carrera de lleis i va assolir el grau de doctor. Va obtenir la senyoria de Vilardida, a Montferri (l'Alt Camp), on el castell és encara anomenat can Tudó. El 1746, va ser ennoblit a títol pòstum, com el mercader Aparici. El marquès de Puertonuevo va rebre la comissió perquè armés cavaller el jove Jacint Tudó i Alemany.⁶⁷

La tercera generació dels Tudó va seguir al servei de l'Estat. Antoni Tudó i Alemany va ser militar, i la seva filla Pepita és ben coneguda com l'amant i segona muller de Manuel Godoy. L'altre germà, Jacint, va seguir la carrera de lletrat: alcalde major criminal (1750) i civil (1758) de la ciutat de Barcelona, jutge de l'Audiència (1762) i conseller de Castella, arran de la reforma d'aquest organisme el 1766. Morí a Madrid el 5 de maig de 1773.⁶⁸

66. AHPB, Bonaventura GALÍ, *Setè llibre de capitulacions matrimonials*, f. 271. Ramon Ponsich i Camps amb Maria Ignàsia d'Alós i Fontaner: Ignasi CLARAMUNT GAVARRÓ, *Primer llibre de testaments*, PÉREZ SAMPER, *op. cit.*, p. 224.

67. MOLAS, «Catalans», p. 188. *Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII*, Barcelona, 1977, p. 227-228. El testament de Jacint Tudó a: AHPB, Jeroni BROTONS, plec d'escriptures soltes, 4 febrer 1727. El del doctor Joan Tudó i Romanyà a: Fèlix CAMPLONCH, *Primer llibre de testaments*, f. 63-66. La comissió al marquès de Puertonuevo a: AHN, *Consejos*, llg. 18.661, núm. 12.

68. MOLAS, «Catalans», p. 188.

Jacint Tudó s'havia casat amb Maria Teresa Peaguda, d'origen gallec per part de pare i que, per part de mare, provenia dels Encina de Huete, parents dels Güell. El seu fill, Francesc Antoni de Tudó i Peaguda, estudiava des del 1767 a Alcalà de Henares, universitat a la qual tendien a anar els catalans que estudiaven a Castella, com Güell i Serra. El jove Tudó va ser nomenat, el 1785, jutge de l'Audiència de Catalunya. Va ser acadèmic de les Bones Lletres i va redactar, en castellà, un discurs d'elogi a la llengua catalana.⁶⁹

2. Josep Martínez Pons

De tots els consellers de Castella nomenats per Carles III, només un altre era català: Josep Martínez de Pons, la xarxa familiar del qual era força complexa. El seu avi, Agustí Martínez, havia ingressat a l'estament de mercaders el 1673 i, el 1687, va ser conseller quart de Barcelona. El seu fill, Josep Martínez, doctor en dret i catedràtic de la Universitat de Barcelona, es va casar el 1710 amb Magdalena Pons i Guarro, filla del notari causídic Pere Pons, natural de Lleida, el qual havia obtingut un títol de cavaller a les Corts del 1702. Després del 1714, Martínez va ser catedràtic de la Universitat de Cervera i va seguir la carrera de magistrat a l'Audiència de Mallorca (1725) i a la Chancillería de Valladolid, on morí el 1742.⁷⁰

Dels seus fills, Antoni va ser col·legial i rector del col·legi de Sant Climent de Bolonya, institució de la qual va formar part el seu cosí Pere Màrtir Pons, fill del doctor en drets Jaume de Pons i Guarro, i posteriorment magistrat de l'Audiència de Barcelona.⁷¹

Un altre fill, Josep Martínez i Pons, va ser en els anys 40 catedràtic de Cervera, universitat en la qual s'enfrontaven les influències dels Alós, els Portell i els Güell. Com a magistrat, va ser jutge de l'Audiència de Catalunya (1751), presidí els tribunals de Sevilla (1770) i de Valladolid (1771)

69. *Ibid.*, p. 189. El discurs d'elogi a la llengua catalana a: Biblioteca Universitària de Barcelona, ms. 22, f. 105-112.

70. MOLAS, «Catalans», p. 189. Les capitulacions matrimonials de Josep Martínez amb Magdalena Pons a: AHPB, Josep BROSA, *Capitulacions matrimonials*, 15 febrer 1710.

71. Miquel BATLLORI, *Catalunya a l'època moderna*, Barcelona, 1971, p. 421 i ss. MOLAS, «Catalans», p. 189.

i, des del 1774 fins a la seva mort el 1796, va formar part del Consell de Castella. Pertanyia a l'orde de Carles III.⁷²

3. *El vigatà Domènec Codina*

Abans que morís Martínez Pons, va entrar al Consell de Castella un altre català: el vigatà Domènec Codina i Alavall. L'entrada es produí el 1792, el mateix que la seva mare, Teresa Alavall, atorgava testament davant del notari de Barcelona Josep Ubach. Nomenava marmessors els seus fills: Francesc, domiciliat a Vic; Narcís, capità d'enginyers, i Domènec, «del Consell de Sa Magestat i son alcalde de Casa y Corte». Ja feia anys que els germans Codina i Alavall havien aconseguit fer reviure el títol austriacista de cavaller, atorgat el 1706 al seu avi, Francesc Codina i Serrià. L'harmonia no regnava entre la família i, el 1793, les germanes Magdalena i Marianna van ser comminades, per reial ordre, a viure sota l'autoritat de l'hereu Francesc.⁷³

Domènec vivia a Madrid des del 1771. S'havia format a l'estudi del famós advocat Tomás Joven de Salas, que del 1773 al 1787 va ser alcalde de Casa i Cort. El 1774, va obtenir un càrrec al tribunal de la Nunciatura. Quan Joven de Salas va morir, el 1787, va ser proposat per succeir-lo. El 1791, va ser nomenat alcalde de Casa i Cort, sense haver servit en cap tribunal territorial. Va formar part del bàndol contrari al comte de Florida-blanca i, després de la caiguda d'aquest ministre, va ser nomenat conseller de Castella (1792). El 1799, va ocupar el càrrec de fiscal de la Cambra. Aquest càrrec, especialment destinat a tractar qüestions de jurisdicció eclesiàstica, havia estat ocupat per Ventura Güell (1735) i per Manuel Sisternes. El 1802, dins d'un gran canvi de magistrats, Codina va ser destituït i el càrrec va deixar de ser cobert.⁷⁴

Entre els nobles reconeguts per l'Ajuntament de Madrid, s'hi trobava el català Ramon Oromí, natural del Talladell, que va atorgar testament el 1777. Oromí havia passat part de la seva vida a Andalusia. El 1752, s'ha-

72. MOLAS, «Catalans», p. 189-190.

73. El testament de la seva mare a: AHPB, J. UBACH. El privilegi de cavaller del pare a: AHN, *Consejos*, llg. 18.674, núm. 15. El seu currículum, al llg. 13.353, núm. 3. La disposició sobre la seva germana a: ACA, *Audiència*, v. 1.010, f. 159-161.

74. MOLAS, «Catalans», p. 190.

via casat a Vélez-Málaga amb Agustina Martiller, natural de Villacarrillo. A Màlaga, van néixer el seus fills Ramon i Josep, tots dos cavallers de l'orde de Carles III, el 1790 i el 1793 respectivament. Ramon va ser director de tabac a Buenos Aires. Josep, després d'haver ocupat un seguit de càrrecs burocràtics dins de l'administració militar, va ser magistrat de les audiències de Canàries (1803) i Galícia (1811).⁷⁵

Conclusions

El grup que hem estudiat era predominantment barceloní, bé que no hi mancaven persones nascudes a d'altres poblacions del Principat, com ara Reus (Montserrat i Vives), Vic (Codina), Mataró (Feliu de la Penya) o Castellar del Vallès (Ametller). El fiscal Sisternes era nat a Castelló de la Plana. A més, molts dels barcelonins procedien, en una primera o segona generació, d'altres ciutats i viles: de Vic, els Ponsich; de Vilafranca, els Güell; de Mataró, els Portell; de Montmaneu, els Tudó.

Sobretot en l'etapa anterior a la Nova Planta, s'observa una certa vinculació amb la professió notarial: és el cas dels Prous, de Portell i també de l'avi de Martínez Pons. Alguns magistrats havien estat catedràtics de lleis de la Universitat de Barcelona (Portell, Ametller, Güell i Trelés i Josep Martínez). Josep Llopis ho havia estat a la Universitat de Lleida i el citat Josep Martínez i el seu fill Martínez Pons foren catedràtics de Cervera.

L'estratègia matrimonial portava a la formació de grups ben relacionats, com succeí amb les famílies Prous, Trelés, Güell, Serra i Portell. Els llinatges establerts definitivament a Madrid, com els Güell i els Aparici, buscaven muller dins el cercle de famílies dedicades a l'administració, com els de la Encina o els Beramendi.⁷⁶

Totes aquestes nissagues en ascens polític enfortien alhora la seva posició en la jerarquia social. Els més enlairats esdevenien titulats: comte de Robres, marquesos de Vilanant, Tamarit o Cerdanyola, a la fi del segle XVII; marquesos de Puertonuevo o de la Manresana, al XVIII. D'altres,

75. AHPM, protocol 20.598. Escrivà Pedro MARCHÉN, 4 març 1777. CADENAS VICENT, IX, nos. 1871-1872.

76. AHN, *Estado*, «Carlos III», exp. 320. Pantaleón de Beramendi era col·lega dels Güell al Consell d'Hisenda. També ell havia estat reconegut com a «hidalgó» resident a Madrid.

obtenien el grau de cavaller o el de noble: en el primer cas, trobem Prous, Aparici, Feliu de la Penya, Tudó i Codina (els tres darrers, amb efectes retroactius); en el segon, els Portell, Montserrat, Güell, Ametller i Ponsich. A partir del 1771, trobem els cavallers de l'orde de Carles III: Ponsich i Martínez Pons ho foren de les primeres promocions i, més endavant, Güell, Aparici, Codina i Oromí obtigueren la mateixa distinció.

Moltes d'aquestes famílies tingueren participació en el govern de Barcelona. Especialment formaren part de l'Ajuntament borbònic els cognoms Ametller, Prous, Alós, Güell, Portell, Ponsich i Sisternes. Ponsich i un Ametller foren acadèmics de les Bones Lletres.

La dedicació al servei de l'Estat s'estenia sovint més d'una generació, i s'hauria de completar amb l'estudi dels parents militars i eclesiàstics.

L'accés als consells de govern solia passar per una estada més aviat breu a la Sala d'Alcaldes de Casa i Cort. Aquest fou el camí seguit per Prous, Llopis, Güell i Serra, Alós, Sisternes i Codina. Els dos primers tingueren com a col·lega el valencià Bru de Salcedo i Vives (1707), que va ser conseller de Castella (1713) i va morir el 1725, després d'haver fet testament a Madrid.⁷⁷

77. AHPM, protocol 14.311, f. 97-105.

